

บทที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยมีวัตถุประสงค์ทั่วไปเพื่อศึกษาลักษณะของสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลให้พยาบาลประจำการในหอผู้ป่วยอายุการหนัก โรงพยาบาลของรัฐ เกิดความเหนื่อยหน่าย และศึกษาแรงสนับสนุนทางสังคมที่ช่วยลดความเหนื่อยหน่ายนั้น

กลุ่มตัวอย่างประชากร

กลุ่มประชากรที่ศึกษาเป็นพยาบาลประจำการในหอผู้ป่วยอายุการหนัก โรงพยาบาลของรัฐ 27 โรงพยาบาล จำนวน 1,410 คน แบ่งเป็น 5 สังกัดคือ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม กรุงเทพมหานคร และทบวงมหาวิทยาลัย

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คำนวณจากสูตร ดังนี้ (สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม 2529)

$$n_{p_m} = \frac{NZ^2}{4NE^2 + Z^2}$$

$$n_{p_m} = \text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง}$$

$$N = \text{จำนวนประชากร}$$

$$Z = \text{ค่าจากโค้งปกติ ณ ตำแหน่งพื้นที่ใต้โค้งที่ตำแหน่งเท่ากับ } \alpha/2 \text{ ซึ่งมีค่าเท่ากับ } 1.96$$

$$E = \text{ขนาดความคลาดเคลื่อนสูงสุดที่ผู้วิจัยยอมให้เกิดขึ้นได้คือร้อยละ 5 จากสูตรคำนวณกลุ่มตัวอย่างได้ประมาณ 300 คน}$$

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi - Stage Sampling) ดังนี้

1. สุ่มโรงพยาบาลแยกตามสังกัด โดยกำหนดอัตราส่วน 2:1 ได้ 15 โรงพยาบาล
2. คำนวณกลุ่มตัวอย่างของแต่ละโรงพยาบาล จากสูตร ดังนี้

$$\frac{\text{กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{ประชากรของโรงพยาบาล}}{\text{ประชากรทั้งหมด}}$$

3. สุ่มตัวอย่างประชากรของแต่ละโรงพยาบาลตามที่คำนวณได้ โดยการจับฉลาก (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามสถานภาพส่วนบุคคล
2. แบบสำรวจความเหนื่อยหน่าย
3. แบบวัดการรับรู้แรงสนับสนุนทางสังคม
4. มาตรการรับรู้สภาพแวดล้อมในการทำงาน

แบบสอบถามสถานภาพส่วนบุคคล ประกอบด้วยข้อคำถาม 4 ข้อ ซึ่งถามเกี่ยวกับอายุ สถานภาพสมรส ประสบการณ์ทำงาน และหน่วยงานที่สังกัด

แบบสำรวจความเหนื่อยหน่าย ผู้วิจัยแปลแบบสำรวจความเหนื่อยหน่ายของ Maslach ซึ่งมีข้อกระทง 22 ข้อ แบ่งความเหนื่อยหน่ายเป็น 3 ด้าน และสร้างข้อกระทงเพิ่มให้ได้อีกด้านละ 15 ข้อ รวมข้อกระทงทั้งหมด 45 ข้อ ให้ผู้ตอบประเมินความรู้สึกของตนตามข้อกระทงนั้นเป็น 5 อันดับ คือ

ไม่เคยเลย นาน ๆ ครั้ง ค่อนข้างบ่อย บ่อย ๆ เป็นประจำ

คะแนนที่ได้จะเป็น 1 2 3 4 และ 5 คะแนน ตามลำดับ ในด้านความรู้สึกท้อแท้และด้านความรู้สึกที่ลดความเป็นบุคคล และ 5 4 3 2 และ 1 คะแนน ตามลำดับ ในด้านความรู้สึกของการประสบความสำเร็จลดลง

แบบวัดการรับรู้แรงสนับสนุนทางสังคม ซึ่งผู้วิจัยสร้างตามแนวคิดของ House ที่แบ่งแรงสนับสนุนทางสังคมเป็น 4 ด้านคือ แรงสนับสนุนด้านอารมณ์ แรงสนับสนุนด้านการประเมินแรงสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร และแรงสนับสนุนด้านเครื่องมือสิ่งของ โดยกำหนดแหล่งของแรง

สนับสนุนทางสังคมเป็น 4 แหล่งคือ หัวหน้าหอผู้ป่วย เพื่อนร่วมงาน กลุ่มมิตร และเพื่อน/ญาติ ผู้วิจัยสร้างข้อกระทงเป็นแบบมาตรการประมาณค่า (Rating scale) ได้ข้อกระทงทั้งหมด 40 ข้อ ที่แสดงลักษณะแรงสนับสนุนในแต่ละข้อจากแหล่งของแรงสนับสนุนแต่ละแหล่งดังกล่าวในปริมาณใด โดยให้ประเมินเป็น 4 อันดับคือ จริงมาก จริง ไม่จริง ไม่จริงมาก ผู้ตอบจะได้คะแนน 4 3 2 และ 1 คะแนน ตามลำดับ ถ้าเป็นข้อกระทงทางบวก และ 1 2 3 และ 4 คะแนน ตามลำดับ ถ้าเป็นข้อกระทงทางลบ

แบบวัดการรับรู้สภาพแวดล้อมในการทำงาน ผู้วิจัยจัดสภาพแวดล้อมในการทำงานเป็น

3 ประเภท ตามแนวคิดของ Constable และคณะ (Constable, et al. 1986) คือ

1. สภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนต่อการทำงาน ได้แก่ ด้านความมีอิสระ ด้านการมุ่งงาน ด้านความชัดเจน ด้านการนำนวัตกรรมมาใช้ และสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
2. สภาพแวดล้อมที่มีความกดดัน
3. สภาพแวดล้อมที่มีการควบคุม

ผู้วิจัยนำข้อกระทงที่วัดสภาพแวดล้อมในการทำงานดังกล่าวข้างต้นมาจากมาตรวัดสภาพแวดล้อมในการทำงาน 7 ด้าน ซึ่งมีข้อกระทงด้านละ 9 ข้อ แปลและสร้างข้อกระทงเพิ่มให้ได้ข้อกระทงด้านละ 12 ข้อ รวมเป็นข้อกระทงทั้งหมด 84 ข้อ โดยมีข้อกระทงทางบวกและทางลบพอ ๆ กัน แล้วให้ผู้ตอบประเมินว่าสภาพแวดล้อมในการทำงานของตนเป็นจริงตามข้อกระทงนั้นหรือไม่ โดยให้ประเมินเป็น 5 อันดับคือ จริง ค่อนข้างจริง คัดสินใจไม่ได้ ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง คะแนนที่ได้จะเป็น 5 4 3 2 และ 1 ตามลำดับ ในข้อกระทงที่บ่งบอกถึงลักษณะสภาพแวดล้อมด้านนั้น ๆ

การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของเครื่องมือ

1. การหาความตรงของเครื่องมือ (Content Validity)

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นทั้งหมดเสนอต่อ ศาสตราจารย์ ดร.ชัยพร วิชชาวุฒ อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิทางการพยาบาล 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความครอบคลุมของเนื้อหา และปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

2. การวิเคราะห์ข้อกระทง (Item Analysis)

ผู้วิจัยนำมาตร 3 ฉบับหลังไปเก็บข้อมูลกับพยาบาลประจำการในหออภิบาลผู้ป่วย
อาการหนัก โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ จำนวน 70 คน นำข้อมุสที่ได้มาหาอำนาจจำแนก
โดยคำนวณค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนของข้อกระทงรายข้อกับคะแนนรวมของข้อกระทงที่วัด
ลักษณะเดียวกัน (Item total correlation) แล้วคัดข้อกระทงที่มีค่าสหสัมพันธ์ตั้งแต่ .2
ขึ้นไป เป็นข้อกระทงของมาตรฉบับใช้จริง ได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

2.1 แบบสำรวจความเห็นเจ้าหน้าที่ข้อกระทง 33 ข้อ ดังนี้

ด้านความรู้สึกท้อแท้ใจมี 12 ข้อ ได้แก่ข้อที่ 1, 2, 3, 9, 16, 23,
25, 28, 32, 34, 38, 44

ด้านความรู้สึกที่ลดความเป็นบุคคลมี 11 ข้อ ได้แก่ข้อที่ 4, 5, 7, 19,
22, 26, 30, 35, 36, 42, 43

ด้านความรู้สึกของการประสบความสำเร็จลดลงมี 10 ข้อ ได้แก่ข้อ 6,
11, 13, 14, 18, 21, 24, 27, 37, 41

2.2 แบบวัดการรับรู้แรงสนับสนุนทางสังคม ได้ข้อกระทง 22 ข้อ ดังนี้

แรงสนับสนุนด้านอารมณ์ มี 6 ข้อ ได้แก่ข้อที่ 1, 10, 11, 15, 20,
36,

แรงสนับสนุนด้านการประเมิน มี 6 ข้อ ได้แก่ข้อที่ 4, 8, 14, 16,
21, 39

แรงสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร มี 5 ข้อ ได้แก่ข้อที่ 6, 9, 13, 18,
24

แรงสนับสนุนด้านเครื่องมือสิ่งของ มี 5 ข้อ ได้แก่ข้อที่ 3, 17, 22,
26, 31

2.3 มาตรวัดการรับรู้สภาพแวดล้อมในการทำงาน ได้ข้อกระทง 57 ข้อ ดังนี้

ด้านความมีอิสระ มีข้อกระทง 9 ข้อ ได้แก่ข้อที่ 1, 8, 15, 23, 36
49, 50, 73, 78

ด้านการปฏิบัติงาน มีข้อกระทง 9 ข้อ ได้แก่ข้อที่ 5, 9, 16, 24, 38
55, 58, 76, 79

ด้านความชัดเจน มีข้อกระทง 9 ข้อ ได้แกขที่ 4, 17, 22, 34, 41
47, 68, 77, 82

ด้านการนำนวัตกรรมมาใช้ มีข้อกระทง 9 ข้อ ได้แกขที่ 6, 10, 21,
31, 46, 63, 69, 74, 83

ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ มีข้อกระทง 7 ข้อ ได้แกขที่ 7, 14,
18, 25, 51, 60, 65

ด้านสภาพแวดล้อมที่มีความกดดัน มีข้อกระทง 7 ข้อ ได้แกขที่ 3, 12,
19, 52, 70, 71, 81

ด้านสภาพแวดล้อมที่มีการควบคุม มีข้อกระทง 7 ข้อ ได้แกขที่ 2, 26,
32, 37, 54, 66, 84

ผู้วิจัยนำข้อกระทงของแบบสำรวจความเหนื่อยหน่าย แบบวัดการรับรู้
สภาพแวดล้อมในการทำงาน และแบบวัดการรับรู้แรงสนับสนุนทางสังคมที่ได้มาจัดเรียงเป็น
แบบสอบถามฉบับใช้จริงโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย ดังแสดงในตารางที่ 4 5 และ 6

ตารางที่ 4 แบบสำรวจความเหนื่อยหน่ายและ เลขที่ข้อคำถาม

ความเหนื่อยหน่าย	เลขที่ข้อคำถาม
ด้านความรู้สึกท้อแท้ใจ	1 2 3 8 12 17 19 22 24 26 31 33
ด้านความรู้สึกที่ลดความเป็นบุคคล	4 5 7 14 16 20 23 27 28 30 32
ด้านความรู้สึกของการประสบความสำเร็จลดลง	6 9 10 11 13 15 18 21 25 29

ตารางที่ 5 แบบวัดการรับรู้แรงสนับสนุนทางสังคมและ เลขที่ข้อคำถาม

ลักษณะแรงสนับสนุนทางสังคม	เลขที่ข้อคำถาม
แรงสนับสนุนทางสังคม	1 7 10 13 15 21
แรงสนับสนุนด้านการประเมิน	3 5 9 11 16
แรงสนับสนุนด้านเครื่องมือสิ่งของ	4 6 8 14 18
แรงสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร	2 12 17 19 20 22

ตารางที่ 6 แบบวัดการรับรู้สภาพแวดล้อมในการทำงานและเลขที่ข้อคำถาม

สภาพแวดล้อมในการทำงาน	เลขที่ข้อคำถาม
ด้านความมีอิสระ	1 8 13 20 27 34 48 52
ด้านการปฏิบัติงาน	5 9 14 21 29 33 38 39 50 53
ด้านความชัดเจน	4 15 19 26 30 32 44 51 55
ด้านการนำนวัตกรรมมาใช้	6 10 18 24 31 41 45 49 56
ด้านกายภาพ	7 12 16 22 35 40 42
ด้านความกดดัน	3 11 17 36 46 47 54
ด้านการควบคุม	2 23 25 28 37 43 57

3. การหาความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability)

ผู้วิจัยนำมาตรฉบับใช้จริงทั้ง 3 ฉบับ ไปเก็บข้อมูลกับพยาบาลประจำการในหออภิบาลผู้ป่วยอาการหนัก โรงพยาบาลเลิดสิน จำนวน 35 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาคำนวณหาค่าความเที่ยง โดยวิเคราะห์ความสอดคล้องภายใน (Coefficient of internal consistency) ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient alpha) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเอสพีเอสเอส-เอ็กซ์ (SPSS-X) ผลปรากฏดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ค่าความเที่ยงของมาตรวัด (n = 35)

มาตรวัด	จำนวนข้อ	สัมประสิทธิ์แอลฟา
แบบสำรวจความเหนื่อยหน่าย		
ด้านความรู้สึกท้อแท้ใจ	12	.89
ด้านความรู้สึกที่ลดความเป็นบุคคล	11	.82
ด้านความรู้สึกของการประสบความสำเร็จลดลง	10	.88
แบบวัดการรับรู้แรงสนับสนุนทางสังคม*		
แรงสนับสนุนด้านอารมณ์	6	.54 - .99
แรงสนับสนุนด้านการประเมิน	6	.56 - .99
แรงสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร	5	.59 - .98
แรงสนับสนุนด้านเครื่องมือ สิ่งของ	5	.65 - .99
มาตรวัดการรับรู้สภาพแวดล้อมในการทำงาน		
ด้านความมีอิสระ	9	.81
ด้านการปฏิบัติงาน	9	.87
ด้านความชัดเจน	9	.89
ด้านการนำนวัตกรรมมาใช้	9	.86
สภาพแวดล้อมทางกายภาพ	7	.70
สภาพแวดล้อมที่มีความกดดัน	7	.58
สภาพแวดล้อมที่มีการควบคุม	7	.60

* วิเคราะห์ข้อมูลจากคะแนนการรับรู้แรงสนับสนุนทางสังคมจากแหล่งสนับสนุน 4 แหล่ง

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า มาตรวัดทั้ง 3 ฉบับ มีประสิทธิภาพสูงพอที่จะนำไปวัดความรู้สึกเหนื่อยหน่าย การรับรู้แรงสนับสนุนทางสังคม และการรับรู้สภาพแวดล้อมในการทำงาน ของพยาบาลประจำการในหออภิบาลผู้ป่วยอาการหนัก ในโรงพยาบาลของรัฐได้

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้กระจายอยู่ทั่วประเทศ ผู้วิจัยจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และมอบให้ผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้ประสานงานแทนในโรงพยาบาลที่ผู้วิจัยไม่สามารถเดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยตนเองได้ โดยนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการโรงพยาบาลและหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล เก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2533 ถึงวันที่ 30 มกราคม 2534

วิธีจัดกระทำข้อมูล

1. นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบ แบบสอบถามฉบับใดที่ผู้ตอบตอบไม่ครบทุกข้อกระทงเกินกว่าร้อยละ 25 จะไม่นำแบบสอบถามฉบับนั้นมาวิเคราะห์
2. ให้คะแนนข้อกระทงแต่ละข้อแล้วบันทึกลงเครื่องคอมพิวเตอร์
3. วิเคราะห์ข้อมูลตามหลักวิชาสถิติจากรายการวิเคราะห์ข้อมูลที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เอส พี เอส เอกซ์ (SPSS-X) ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละของจำนวนผู้ตอบจำแนกตามหน่วยงานที่สังกัด อายุ สถานภาพสมรส และประสบการณ์ทำงาน
2. ค้นหาความสัมพันธ์ของค่ามัธยฐานของความเหนื่อยหน่ายจำแนกตามอายุ สถานภาพสมรส และประสบการณ์ทำงาน
3. วิเคราะห์ความแตกต่างของค่ามัธยฐานของความเหนื่อยหน่ายระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ สถานภาพสมรส และประสบการณ์ทำงานแตกต่างกัน ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - Way Analysis of Variance)

การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ในกรณีที่ค่าความแปรปรวนของคะแนนตัวแปรใดๆ ของข้อมูลกลุ่มเปรียบเทียบเป็นลักษณะวิวิธพันธ์ของความแปรปรวน (Heterogeneity

of Variance) จะปรับค่าวิกฤต (F critical) ใหม่จาก $F_{(\alpha - 1)}$ ที่องศาอิสระ (k-1), (N - k) เป็น $F_{(\alpha - 1)}$ ที่องศาอิสระ (1) (k - 1) และค่าทดสอบเอฟมีนัยสำคัญ ($\alpha < .05$) จะเปรียบเทียบพหุคูณด้วย LSD (Least Significant Difference) (Winer 1971)

4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคำขวัญมีเลขคณิตของคะแนนการรับรู้แรงสนับสนุนทางสังคมกับคำขวัญมีเลขคณิตของคะแนนการรับรู้สภาพแวดล้อมในการทำงาน และระหว่างคำขวัญมีเลขคณิตของคะแนนการรับรู้แรงสนับสนุนทางสังคมกับคำขวัญมีเลขคณิตของคะแนนความเหนื่อยหน่าย ด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation)

5. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความเหนื่อยหน่าย โดยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิกอล (Canonical Analysis)

6. วิเคราะห์แรงสนับสนุนทางสังคมที่ช่วยลดผลทางลบของสภาพแวดล้อมในการทำงานต่อความเหนื่อยหน่าย โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเชิงชั้น (Hierarchical Multiple Regression Analysis)